

ПАНАСЮК ВІТА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук*

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ

Сучасний етап розвитку суспільства відзначається трансформаціями, які тісно пов'язані з розвитком інформаційно-комунікаційними технологіями. Нові засоби комунікації такі як соціальні мережі, інтернет (як глобальний інформаційний ресурс) залучають широкі верстви населення незалежно від віку, освіти та соціального статусу та відкривають нові можливості для участі громадян в управлінні державою. Глибокі зміни, які відбулись на початку 21 століття, пов'язані з інтенсивним розвитком інформаційних технологій, накопиченням великої кількості інформації призвели до інформаційного вибуху, який призвів до формування нового типу суспільства.

Інтернет технології суттєво розширили комунікаційні можливості суспільства та держави. Вони суттєво змінюють характер обміну інформацією між органами влади та громадянським суспільством, що, в свою чергу, дає змогу органам влади реагувати на процеси, які відбуваються в суспільстві. На думку Т.Г. Купрій, інтернет як агент громадянської соціалізації через свої властивості і особливу будову передає цінності демократії та створює можливість вільного спілкування, організації мітингів, різноманітних акцій із залученням великої кількості учасників [3, с. 45, 46].

В «Окінавській хартії», дотримання рішень якої є одним із напрямків реалізації Стратегії розвитку інформаційного суспільства [5], зазначено, що «інформаційно-комунікаційні технології є одним із найбільш важливих факторів, які впливають на формування суспільства XXI століття. Їх революційний вплив стосується стилю життя людей, їх освіти та роботи, а також взаємодії держави та громадянського суспільства» [4].

Процес віртуалізації взаємодії громадянського суспільства та держави характеризується високим ступенем інтенсивності в скандинавських країнах (Швеції, Норвегії, Данії, Фінляндії) де концепція «електронної демократії» випливає із концепції «державного керівництва» та трансформується під впливом інформаційних технологій. Для скандинавських країн характерним є формування проміжних та кінцевих рішень органів влади на підставі електронних обговорень проблемних питань, тобто процес здійснення «електронної демократії» передбачає як прямий, так і зворотній зв'язок між громадянським суспільством та державою. В українській практиці використання інструментів «електронної демократії» не набуло поки такого поширення.

Стратегія розвитку інформаційного суспільства створила правову основу для нормативно-правового забезпечення процесу створення інформаційного суспільства та електронної демократії під якою розуміється «форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікативних технологій» [5]. «Електронна демократія» стала одним із напрямків розвитку демократії, демократичних інститутів, інститутів громадянського суспільства. Використання інформаційно-комунікативних технологій дало змогу створити віртуальний майданчик для вираження громадської думки, який забезпечує здійснення громадського контролю над прийняттям рішень органами публічної влади. Проте, слід враховувати, що вплив громадської думки на прийняття рішень органами влади може бути, як позитивним, так і негативним і тут слід погодитись із думкою О. Дмитренко, що «зрілість і дієвість громадської думки багато в чому залежить від політичної культури громадян, від їхнього уміння орієнтуватися в політичних подіях. Але певна некомпетентність громадської думки не повинна бути причиною її ігнорування. Тим більше, що є випадки, коли достеменне знання громадської думки, нехай вона буде адекватною чи хибною, необхідне» [1, с. 104-105]. Слід також враховувати, що ігнорування громадської думки завдає шкоди іміджу держави та підриває віру в наміри влади рахуватися з дійсними потребами різних соціальних верств. Нехтування громадською думкою призводить до посилення соціальної напруги та конфліктів та в кінцевому рахунку породжує виникнення стихійних протестних рухів та значно ускладнює конструктивний діалог між громадськістю та владою. Саме широке застосування інструментів «електронної демократії» дає змогу налагодити взаємодію між громадськістю та владою.

На думку групи дослідників індексу місцевої електронної демократії в Україні поширення застосування інструментів «електронної демократії» відкриває широке поле для творчого підходу до їх втілення і надає місцевим громадам унікальну можливість запровадити найкращі ІТ-рішення для ефективного врядування та залучення громадян до творення ефективної публічної політики, проте, «електронна демократія» – це спосіб, а не мета; це сприятливі умови для інвестицій, а не самі інвестиції [2, с. 4].

На підставі аналізу нормативно-правових актів, які регламентують процес формування інформаційного суспільства можна виокремити наступні інструменти «електронної демократії», а саме: електронні звернення, електронні петиції, електронні консультації, місцеві ініціативи (оскільки підтримка місцевої ініціативи реалізується за допомогою електронної петиції).

За оцінками дослідників частота та ефективність використання названих інструментів варіюється в залежності від населеного пункту. Для невеликих населених пунктів характерним є низька частота використання електронних інструментів впливу громадянського суспільства на прийняття рішень і це пояснюється тим, що в селах та

селищах звичним є обмін інформацією, взаємодія з місцевою владою традиційними способами (особисте спілкування). Популярність застосування кожного з видів електронних інструментів теж відрізняється у різних містах. Так, наприклад, електронні петиції є найбільш популярним інструментом е-участі в містах: Києві – 4384 подані петиції, Запоріжжі – 1125, та Хмельницькому – 528. Проте, показують із рівнем користування ІТ-інструментом. Найвищі показники результативності мають міста Вінниця 94,7% та Хмельницький – 37,3% [2, с. 7]. Щодо електронних консультацій, слід зазначити, що, незважаючи на те, що вони є обов'язковим елементом нормотворчої діяльності органів влад, на рівні територіальних громад даний інструмент використовується рідко та неефективно, оскільки відсутнім є належне унормування його застосування.

Підводячи підсумок, слід сказати, що використання електронних інструментів у взаємодії громадянського суспільства та держави є перспективним напрямком для налагодження діалогу. В ході подальшого запровадження електронних технологій необхідно здійснити комплексне оцінювання правових, інституційних та технологічних ресурсів, що дасть змогу ефективно використовувати їх у процесі розвитку громадянського суспільства та становлення правової, демократичної держави.

Список використаної літератури:

1. Дмитренко О. Громадська думка: історія і сучасність/ О. Дмитренко// Політичний менеджмент. – 2004. – № 2. – С. 101-108.
2. Індекс місцевої електронної демократії в Україні: пілотне дослідження / Х. Приходько, А. Ємельянова, С. Лобойко, Д. Хуткий, Т. Кушніренко, За ред. С. Лобойка, Д. Хуткого, А. Ємельянової. – К., 2018. – 14 с.
3. Купрій Т.Г. Інформаційні виклики в контексті становлення сучасного громадянського суспільства України/Т. Г. Купрій//Економіка та держава. – 2012. – № 8. – С. 44-47.
4. Окинавская Хартия глобального информационного общества: принята на о. Окинава 22 июля 2000 г. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.iis.ru/library/okinawa/charter.ru.html> (дата обращения: 15.01.2015).
5. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні: затв. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від від 15 травня 2013 р. // Урядовий кур'єр. – 2013. – № 105.

Ключові слова: електронна демократія, електронна петиція, електронне звернення, електронна консультація, громадська думка.

Ключевые слова: электронная демократия, электронная петиция, электронное обращение, электронная консультация, общественное мнение.

Key words: e-democracy, e-petition, e-appeal, e-consultation, public opinion.